

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

הוצאה מרשות לרשות

הוצאות מהתורה ומדרבנן

(ב' א') משנה: יציאות השבת שתיים שהן ארבע בפנים (לעומד ברשות היחיד, שתיים מן התורה, הוצאה והכנסה, ועוד שתיים מדרבנן), ושתיים שהן ארבע בחוץ (לעומד ברשות הרבים).

(המשך משנה): כיצד? העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים.

(המשך משנה): (שתיים מהתורה לעומד בחוץ): פשט העני את ידו (וחפץ בידו) לפנים, ונתן לתוך ידו של בעל הבית, או שנטל מתוכה (חפץ) והוציא, העני חייב (שעשה עקירה והנחה), ובעל הבית פטור (פטור לגמרי, ואפילו לכתחלה מותר, דהא לאו מידי עבד).

(המשך משנה): (שתיים מהתורה לעומד בפנים): פשט בעה"ב את ידו לחוץ, ונתן (חפץ) לתוך ידו של עני. או שנטל מתוכה (חפץ מהעני) והכניס, בעה"ב חייב, והעני פטור.

(ד' א') אמאי חייב?! והא בעינן עקירה והנחה מעל גבי מקום ד' על ד' (טפחים)⁴, וליכא!

(ה' א') (ומסיק) ידו של אדם חשובה לו כד' על ד'².

(המשך משנה): (שתיים מדרבנן לעומד בחוץ): פשט העני את ידו לפנים (היינו עקירה מרשות הרבים), ונטל בעה"ב מתוכה (ועשה הנחה ברשות היחיד). או שנתן (בעל הבית) לתוכה (ועשה עקירה), והוציא (העני ועשה הנחה), שניהם פטורין (שאף אחד לא עשה מלאכה שלימה)³.

(המשך משנה): (שתיים מדרבנן לעומד בפנים): פשט בעה"ב את ידו לחוץ (ועשה עקירה), ונטל העני מתוכה, או שנתן (העני) לתוכה והכניס (בעל הבית, שעשה הנחה בלבד), שניהם פטורין⁴.

(ג' א') (ומקשה) שניהן פטורין?! והא אתעבידא מלאכה מבינייהו!

1. כתב הרשב"א (ד' א', ד"ה הא דאמרינן והא) איכא למימר דמסברא בעלמא קאמר, לפי שאין דרכן של בני אדם להניח כליהם אלא במקום רחב שיכול להשתמר בו שלא יפול. אבל מקראי לית לן. ואפשר דגמרא גמרי לה. ובתוספות (ד' א', ד"ה והא בעינן) כתבו דאפשר דדייקי לה מדכתיב "אל יצא איש ממקומו", ודרשינן מיניה בעירובין (י"ז ב') אל יוציא, ומשמע ממקומו ממקום החפץ, ואינו ראוי ליקרות מקום פחות מארבעה.

2. ביאר הרמב"ם (פיה"מ, ד"ה והיסוד השלישי, תרגום הרב קאפח): לפי שכל פחות משיעור זה, לא ינוחו בו הדברים המונחים שם, ולא ישארו עליו אלא אם היו דברים קטנים. וכיון שביד האדם נחים דברים גדולי הכמות, ונשארים עליה כמו שנשארים הדברים הקטנים, מחמת יכולת הכפיפה והפשיטה והתפיסה שיש לה, לפיכך נחשבת כמקום שיש בו ד' על ד'. ומי שהניח חפץ ביד אדם, כאילו הניחו בקרקע המקום שבו אותו האדם. עכ"ל (ולכאורה מסברא קאמר. או שהלכתא היא, וטעמא דהלכתא קאמר).

וראה להלן, ה' א', זרק חפץ ונח בתוך ידו של חברו - חייב, וברש"י שם (הובא להלן). וראה עוד שיטת ר"ת להלן, ז' א', לגבי לבינה ברשות הרבים שזרק וטח בפניה, שצריך ומועיל ד' טפחים.

3. אבל אסורין לעשות כן לכתחלה, שמא יבואו כל אחד ואחד לעשות מלאכה שלימה בשבת. רש"י.

4. הגמרא להלן (פרק המצניע, צ"ב א') אומרת שמה שפוסק רבא (והלכה כמותו) שאדם שגופו ברשות היחיד שהוציא פירות לרשות הרבים חייב אף שלא הניחם (משום שאגד גוף לאו שמיה אגד), היינו דווקא כשהיד בתוך שלושה מן הקרקע, ונחשבת כנחה. ואילו כאן במשנה בעה"ב שהוציא פירות לחוץ אינו חייב (אם נטל העני הפירות ולא עשה בעה"ב הנחה), משום שמדובר שהיד של בעה"ב אינה בתוך שלושה טפחים לקרקע. אמנם ראה להלן, ד' א', היתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ, מש"כ בשיטות הראשונים.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

(ומתרץ) **תניא:** רבי אומר: "וְאִם נִפְּשׁ אַחַת תִּחְטָא בְּשִׁגְגָה מֵעַם הָאֶרֶץ בְּעִשְׂתָּהּ"⁵, העושה את כולה (כל המלאכה), ולא העושה את מקצתה. יחיד ועשה אותה, חייב. שניים ועשו אותה, פטורין⁶.

שיטות הראשונים

העני עומד בחוץ ובעה"ב בפנים וכו': בירושלמי מפרש שאין חיוב בעה"ב אלא כשידו של עני תוך עשרה טפחים לרשות הרבים. ולזה נראה שהסכים **הרשב"א**⁷. וכן דעת **הראב"ד**. וכתב **הרשב"א שיש מרבתי** שכתבו דמתניתין אפילו למעלה מעשרה היא^{8,9}.

כשאחד עשה כל המלאכה והשני כלום: תרי בבי קמייתא דקתני בהן בעה"ב פטור והעני פטור, מפרש בגמרא (ג' א') דפטור ומותר לגמרי, משום דלאו מידי קעביד. וכתבו **תוספות**, **רא"ש**, **ור"ן**, דאסור מדרבנן משום לפני עוור לא תתן מכשול. ואף היכא דלא קאי בתרי עברי דנהרא, דליכא משום לפני עוור¹⁰, אסור לסייע בידיים¹¹. וכן פסק **השו"ע**¹².

הוצאת חפץ לגוי: כתבו הראשונים שאפילו אם העומד בחוץ גוי, אסור מדרבנן מפני שנראה כנותנו לו על מנת להוציא. וכתבו **תוספות** שאם החפץ של גוי שרי. **והרא"ש** אסר אפילו אם החפץ של הגוי, שהרואה אינו מכיר אם הוא של גוי. וכן פסק **השו"ע**¹³.

5. ויקרא ד,כז: "וְאִם נִפְּשׁ אַחַת תִּחְטָא בְּשִׁגְגָה מֵעַם הָאֶרֶץ בְּעִשְׂתָּהּ אַחַת מִמִּצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשֶׂינָהּ וְאִשָּׁם".

6. להלן (בפרק המצניע, צ"ב-צ"ג) יתבאר שיש שני אופנים, בהם נחלקו תנאים אם פטור, וכאן מוסכם שפטור. **ואם עושה עקירה או הנחה בלבד בכרמלית**, נחלקו הפוסקים אם מותר, ראה שעה"צ (שמש ס"ק יז), וכף החיים (שמוז אות ה).

7. וביאר הרשב"א, **דאדם אינו נעשה רשות, אלא עומד ברשות**; וכל שידו תוך רשות הרבים, דהיינו למטה מעשרה, הרי זה כמונח בארץ. אבל למעלה מעשרה, אף על פי שאינו נעשה רשות, מכל מקום לא נח ברשות הרבים. ולא גרע מזרק וטח בכותל למעלה מעשרה דהוי כזורק באויר. ומה שמבואר (צ"ב א') המוציא משאוי למעלה מ' חייב, ביאר הרשב"א דדווקא בעקירת הגוף והנחת הגוף איירי. אבל אם הוציא אחד והניח על גבי חבירו למעלה מ', פטור. (וראה חזו"א סי' סב, סעי' יט, אות א)

8. ואף על גב דלמעלה מעשרה ברשות הרבים מקום פטור הוא, כיון דקיימא לן (צ"א א') המוציא משוי למעלה מעשרה חייב, וכן המעביר ברשות הרבים למעלה מעשרה חייב, הכא נמי אף על פי שידו של עני למעלה מעשרה הנותן לתוכה כאילו נותן ברשות הרבים. וסייעו להא משמעתי דדף ה' א', דאקשינן טרסקל ברשות הרבים רשות היחיד היא. ועיי"ש תשובות הרשב"א לטענות.

9. והמשנ"ב (שמוז, ס"ק ח) כתב: ואם יד חבירו למעלה מ' פטור, דמקום פטור הוא. ויש חולקין. מקורות - רשב"א (ה' א', ד"ה הא; ד"ה ידו; הו"ד במ"מ). ראב"ד (הו"ד ברשב"א). ירושלמי (הו"ד במ"מ). מגיד משנה (הל' שבת יג,ב).

10. כגון דאפילו אם לא היה נותנו בידו היה יכול ליטלו, דהשתא ליכא משום לפני עוור לא תתן מכשול, כדמוכח פ"ק דע"ז (ו' ב') דמוקי להא דנותן כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח דקיימי בתרי עברי דנהרא ולא היה יכול ליטלו אם לא שהושיט לו. רא"ש.

11. דאפילו קטן אוכל נבילות בית דין מצווין להפרישו, כל שכן גדול שלא יסייע לו. רא"ש. הראשונים נקטו שהאיסור לסייעו הוא מדרבנן, וכתב המשנ"ב (שמוז, שעה"צ ס"ק ח) שבאמת מן התורה מחוייב למונעו מאיסורא (כמבואר ברכות י"ט ב', לענין כלאים בבגדו), אלא היינו דווקא היכא שיש בידו למונעו; והכא מיירי שאינו יכול למונעו מליטול (ואפילו הכי אסור מדרבנן).

12. או"ח שמוז, א. וכתב המשנ"ב (ס"ק ז) ולמומר לעבודה זרה אסור להושיט ג"כ דבר איסור, כמו לשאר ישראל. ואסור להשאיל לאדם כלי מלאכה אם הוא חשוך לעשות בהם מלאכה בשבת, אם לא שיש לתלות שיעשה בה מלאכת היתר. ודוקא בדבר המצוי; אבל אם המלאכת היתר אין מצוי לעשות, אין תולין בה, אם לא מפני דרכי שלום (מג"א). עוד כתב דלגוי ליכא איסור לסייע במידי דאסור לו כמו אבר מן החי לרוב הפוסקים, אם לא דקאי בענין שאינו יכול ליטלו, דשם שייך לפני עוור. **ובביאור הגר"א** (יו"ד סי' קנא) **משמע דס"ל להלכה דאפילו היכא דיכול לקנות במקום אחר, ג"כ אסור**. עיי"ש. וכן פסק בפתחי תשובה שם בשם שו"ת אמונת שמואל. וכן מצדד בברכי יוסף שם. מקורות - תוספות (ג' א', ד"ה בא). רא"ש (סי' א). ר"ן (א א ברי"ף, ד"ה ומקטו).

13. או"ח שכה"א. ועיי"ש משנ"ב (ס"ק ז).

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שמז)

א. מן התורה אינו חייב אלא כשעוקר חפץ מרשות היחיד ומניחו ברשות הרבים, או איפכא, אבל פשט ידו לפנים, וחפץ בידו, ונטלו חברו העומד בפנים, או שפשט ידו לחוץ וחפץ בידו ונטלו חברו העומד בחוץ, שגה עקר וזה הנחת, שניהם פטורים אבל אסור לעשות כן מדרבנן.
ואם פשט ידו לפנים וחפץ בידו והניחו לתוך יד חברו העומד בפנים, או שפשט ידו לפנים ונטל חפץ מתוך יד חברו העומד בפנים והוציאו לחוץ, שנמצא שהעומד בחוץ לבדו עקר והניח, הוא חייב וחברו פטור אבל אסור, ואפלו אם העומד בחוץ הוא גוי, אסור מפני שהוא כנותנו על מנת להוציא. והוא הדין להוציא ידו לחוץ והניחו ביד חברו העומד בחוץ, או שנטל מיד חברו העומד בחוץ, והכניס בפנים, שהעומד בפנים חייב שהוא עקר, והעומד בחוץ פטור אבל אסור.